

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри психології, педагогіки та мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова Резван Оксани Олексіївни на дисертаційну роботу Драгомирецької Ольги Олександрівни «Формування комунікативної компетентності студентів-іноземців в технічних університетах», подану у разову спеціалізовану вчену раду при Ізмаїльському державному гуманітарному університеті на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Активізація процесів міжнародної взаємодії українських університетів, які зокрема впливають на визначення рейтингу вишу за показником «кількість здобувачів освіти з числа іноземних громадян» спричиняє необхідність удосконалення якісної підготовки іноземців у процесі їхнього навчання в українських ЗВО. Зацікавленість університетів у навчанні іноземців є взаємною з огляду вибору самими іноземцями України як країни навчання, що пояснюється ефективною кореляцією вартості та якості навчання. З огляду на економічну і репутаційну вигоду означеної взаємодії – одним із завдань університетів стає забезпечення інтеграційних процесів іноземних студентів в українське навчально-соціальне середовище, передумовою якого стає процес набуття ними комунікативної компетентності на рівні, що дозволяє не лише бути соціально незалежною одиницею, але й здійснювати навчально-професійну взаємодію у фаховому середовищі. Отже, справедливо зауважуємо про актуальність обраної Ольгою Олександрівною Драгомирецькою теми дослідження.

У дисертації чітко визначені об'єкт, предмет, мета й завдання дослідження, обґрунтовано та деталізовано застосування методів пошукової роботи. Слід зазначити, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою.

На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертантка реалізувала всі окреслені завдання, розкрила тему в чіткій послідовності.

Не викликає заперечення наукова новизна дослідження, у якій автором вперше розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено:

- педагогічні умови формування комунікативної компетентності іноземних студентів у технічних університетах: забезпечення спеціальної адаптації студентів-іноземців до особливостей освітнього процесу та соціального життя, що відображаються в комунікації; залучення здобувачів вищої освіти до використання сучасних технологій вебтелебачення з метою динамічного формування компонентів комунікативної компетентності; створення творчого освітнього середовища з впровадженням ігрової інтерактивної діяльності професійного спрямування задля активізації пізнавальних мотивів з оволодіння комунікативною компетентністю, актуалізації мовних знань, мовленнєвих умінь, а також професійно значущих знань, що реалізовувались на підставі культурологічного, компетентнісного, технологічного наукових підходів та принципів багатокультурності, партнерської взаємодії, імплікативності, диференційованості, когерентності;
- розроблено модель формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у закладах вищої технічної освіти, визначено її блоки (цілетворчий, методологічно-орієнтаційний, компонентно-структурний, функціонально-організаційний, діагностувальний, результативний) та етапи (адаптаційний, аналітично-продуктивний, інтерактивно-творчий).

Грунтовний аналіз нормативних документів, галузевих стандартів з інженерних професій дозволив дисертантці зробити справедливий висновок про широкий спектр вимог до володіння комунікацією, здатністю до взаємодії, впливу на інших людей фахівців, а отже конкурентоспроможною компетентністю сучасного фахівця технічних професій, зокрема будівельно-архітектурних, означено сформованість умінь усного та письмового

спілкування українською та іноземною мовами, що відтворюється в загальних компетентностях та / або програмних результатах навчання.

Схвальним є ґрунтовний змістово-практичний аналіз поняття «комунікативна компетентність фахівця» з огляду на особливості фахової реалізації, професійне і культурне середовище, мету комунікації – внаслідок чого означений концепт було представлено як *здатність до мовленнєвої діяльності на основі сформованих умінь, мовних та фахових знань, інтересу та пізнавальних цінностей, що дозволяє майбутнім фахівцям спілкуватись у професійному середовищі, взаємодіяти з іншими, враховуючи культуру співрозмовників, аналізувати, синтезувати та опрацьовувати інформацію, презентувати її у вигляді власного готового продукту за спеціальністю у письмовій або усній формі*. При цьому варто зауважити, що дисертантка означила особливості комунікативної компетентності саме студентів-іноземців, які мають як оволодіти мовою країни-реципієнта (українською), так і підвищити рівень володіння англійською – з огляду на важливість мультикультурної комунікації у світовому професійному просторі.

Підтримуємо автора дисертації у виділенні компонентів комунікативної компетентності іноземного студента: ціннісно-мотиваційного, міжкультурного, когнітивно-процесуального, самооціночного – як цілісного утворення, у якому важливості набувають:

- мотивація та інтерес до оволодіння мовою, детерміновані не лише педагогічною та методичною майстерністю викладача, але й його людськими якостями, що уможливають фасилітацію студента-іноземця у подоланні ним труднощів соціалізації у новому культурному середовищі;
- викладацька компетентність викладача іноземної мови з метою навчити студента взаємодіяти з іншою людиною, використовуючи іноземну мову, а не просто говорити іноземною мовою;
- формування у студентів-іноземців мовленнєвих навичок усіх видів мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, письма, читання на доступному рівні – із поступовим його підвищенням у загальновизнаній

системі: від В1 до С на основі використання професійно-ситуативного підходу;

- залучення студентів-іноземців до самооцінного особистісного проєктування, здійснюваного на основі рефлексії рівня комунікативної компетентності.

Підтримуємо Ольгу Олександрівну у визначенні педагогічних умов формування комунікативної компетентності студентів-іноземців у технічних університетах як чинників, котрі забезпечують створення та впровадження в освітньому процесі методів, методичних прийомів, форм, засобів дієвого формування окресленої компетентності у ході професійної підготовки майбутніх фахівців, що стали результатом глибокого аналізу як наукових праць з проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в умовах університетської освіти, так і анкетування експертів (викладачів-науковців, стейкхолдерів), залучених до освітнього процесу з підготовки саме іноземних студентів.

Досить переконливим вважаємо досвід авторки щодо визначення педагогічних умов формування комунікативної компетентності студентів-іноземців, підґрунтям якого стала систематизація різних авторських позицій з означеної проблеми, їхнє ранжування за частотою виборів експертів, у результаті чого було виокремлено перші три чинники як педагогічні умови формування означеної компетентності. Таким чином, педагогічними умовами формування було визначено: забезпечення спеціальної адаптації студентів-іноземців до особливостей освітнього процесу та соціального життя, що відображаються в комунікації (1 місце за вибором опитуваних – ранг 18); використання сучасних технологій вебтелебачення з метою динамічного формування компонентів комунікативної компетентності (2 місце за вибором – ранг 33); створення творчого освітнього середовища з впровадженням ігрової інтерактивної діяльності професійного спрямування (3 місце за вибором – ранг 46).

Логічно виправданою є кореляція реалізації означених педагогічних умов із функціональною метою етапів їх впровадження: забезпечення спеціальної адаптації студентів-іноземців до особливостей освітнього процесу та соціального життя, що відображаються в комунікації – на адаптаційному етапі навчання іноземних студентів; використання сучасних технологій вебтелебачення з метою динамічного формування компонентів комунікативної компетентності – на аналітико-продуктивному етапі (у процесі цього етапу іноземці набувають досвіду продукування власних текстів у заданих ситуаціях), створення творчого освітнього середовища з впровадженням ігрової інтерактивної діяльності професійного спрямування – на інтерактивно-творчому етапі, у межах якого студенти використовують комунікативну компетентність для вирішення ситуативно-цільових комунікативних завдань.

Схвалюємо обраний автором спосіб реалізації наукового експерименту через моделювання, оскільки у моделі (як і в технології чи системі) відображено теоретичні засади проблеми дослідження, елементи її імітаційного вирішення й прогностичний результат експерименту, водночас імітаційність моделі дає можливість корегувати способи вирішення наукової проблеми для інших за умовами експериментальних майданчиків.

Цінним для популяризації в науково-методичному середовищі видається зміст експерименту, представлений у дисертації, що містить достатню кількість якісних інноваційних методів, способів та форм роботи. Так, цікавими способами і методами реалізації експерименту визначаємо: викладене у мережу інтерв'ю з фахівцем; аналіз упродовж заданого періоду діяльності блогера за фаховим напрямом архітектура, будівництво, дизайн, інженерія, малюнок, живопис; ведення власного блогу на сторінках соцмереж; застосування квестів як ігрових інтерактивних технологій, що активізували мовленнєві уміння іноземних студентів з метою точного і максимально оперативного викладення власних думок задля ефективності виконання командного завдання.

Заслужує поваги участь дисертантки у створенні розмовного клубу на базі ОДАБА – з огляду на урахування недоліків багаторічної роботи клубу ораторського мистецтва «Toastmasters», що декілька десятиліть діяв на базі Одеської національної наукової бібліотеки.

Не викликає заперечень визначення дисертанкою критеріально-показникової бази дослідження сформованості кожного із компонентів комунікативної компетентності іноземних студентів: для ціннісно-мотиваційного – особистісний критерій, що розкривав зміст цінностей, мотивів, прагнень студент; для міжкультурного компонента - крос-культурний критерій, що висвітлював прагнення приймати особливості представників різних культур, пристосовуватися до інших учасників спілкування, а також знання про культурне надбання різних етносів; для когнітивно-процесуального компонента - знанієво-процесуальний критерій, що дозволяв з'ясувати ступінь сформованості системи мовних, фахово зорієнтованих знань та вмінь; для самооцінчного компонента - рефлексивний критерій. З огляду на обрані методики, доцільні для аналізу сформованості кожного із компонентів, логічним видається означення рівневого ступеня сформованості загальної комунікативної компетентності студента-іноземця.

У цілому дисертація складає позитивне враження. Дане дослідження може бути кваліфіковане як вагомий внесок у професійну педагогіку в контексті професійної підготовки іноземних фахівців.

Разом з тим, ґрунтовний аналіз матеріалів дисертаційної праці Ольги Олександрівни Драгомирецької дозволяє висловити деякі побажання і в певній мірі дискусійні зауваження і судження.

1. У «Вступі» дисертації вказано, що тему дисертаційного дослідження затверджено вченою радою Ізмаїльського державного гуманітарного університету (протокол № 1 від 08.10.2019 р.), утім не зазначається, в напрямку якої теми кафедри загальної педагогіки та спеціальної освіти виконане дослідження (с. 21).

2. Варто було б розкрити ґрунтовніше на сторінках дисертації досліджений здобувачкою досвід професійної підготовки майбутніх будівельників та архітекторів в університетах зарубіжжя (§1.1).

3. У обґрунтуванні педагогічних умов здобувачка зазначає, що в оцінці та ранжуванні чинників забезпечення ефективності формування комунікативної компетентності у студентів-іноземців взяли участь 16 викладачів-науковців із закладів вищої технічної освіти та стейкголдерів (с. 113). На нашу думку, потребує конкретизації кількість саме викладачів, а також стейкголдерів.

4. Разом із доказовістю вибору дисертанткою педагогічних умов формування комунікативної компетентності, маємо зауважити на перспективності визначення умови «використання потенціалу колективної та індивідуальної проєктної діяльності», що у результаті опитування зайняла лише 8 місце із 10, але на нашу думку є досить актуальною для формування комунікативної компетентності студентів (у тому числі іноземних) в умовах навчально-наукової діяльності, організованої університетами.

5. Має сенс розроблені квести класифікувати за різними параметрами: спрямованість на формування певних компонентів комунікативної компетентності, складність завдань, рівень підготовленості здобувачів вищої освіти, актуалізація їхньої самостійності.

Разом з тим, звертаємо увагу, що висловлені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальне позитивне враження від представленої наукової роботи. Результати проведеного дослідження свідчать про повну реалізацію визначених мети й завдань, а також про теоретичну й практичну значущість роботи в аспекті професійної підготовки в технічних університетах іноземних студентів.

Загальний висновок.

Аналіз дисертації, опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Драгомирецької Ольги Олександрівни «Формування комунікативної компетентності студентів-іноземців в технічних університетах», є завершеною, самостійно виконаною науковою працею,

заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.); п. 10 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 № 167, Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), а її автор Драгомирецька Ольга Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки 01 – Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри психології, педагогіки
та мовної підготовки

Харківського національного університету
міського господарства імені О.М. Бекетова

Резван - Оксана РЕЗВАН

